

Llorenç Torrent, el sastre de Tortellà

Text: Xevi Planas

Llorenç Torrent és fill d'una família humil de Tortellà, de la qual va heretar l'esperit de lluita per les llibertats. Coneixedor profund de la Garrotxa, el Ripollès, el Vallespir i la Cerdanya, ha estat un privilegiat testimoni fronterer de dues guerres. Ha treballat tota la vida de sastre, però ha tingut temps d'ensenyar a ballar sardanes a més de sis-centes persones i de publicar diversos llibres. Els seus escrits rememoren vivències d'un gran valor històric, com les de la seva involucració en les xarxes que el 1942 passaven pel Pirineu les persones perseguides per les forces alemanyes, amb l'objectiu de dur-les al nord d'Àfrica.

Fotos: Josep Maria Oliveras

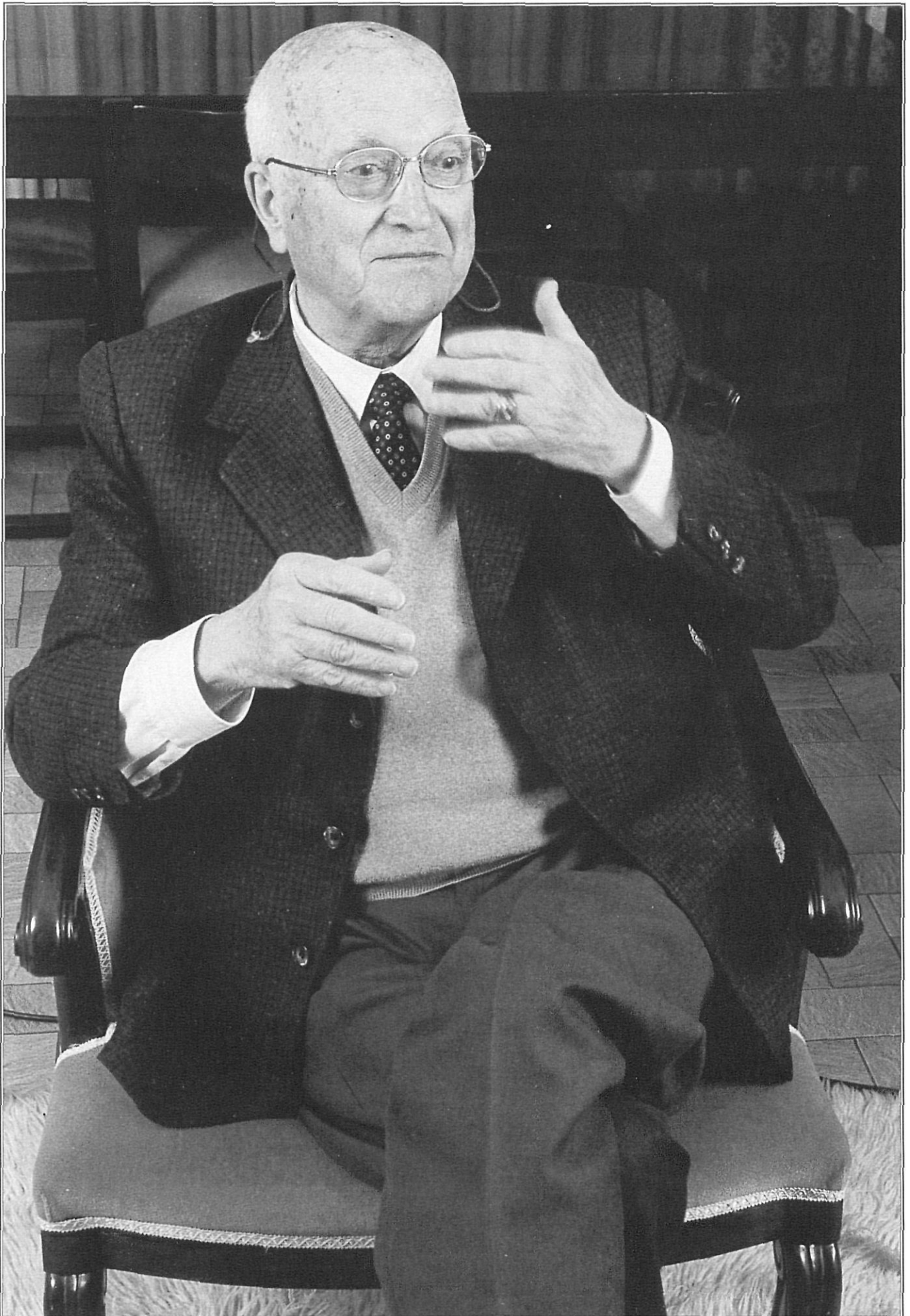
ostè és fill de Tortellà, poble de músics...

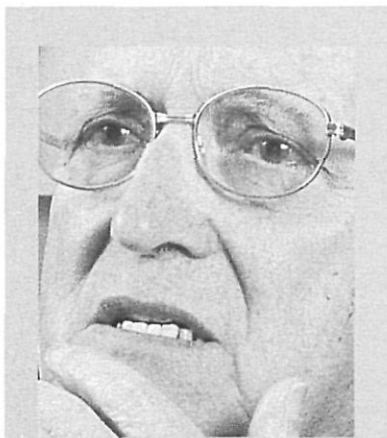
—Sóc fill de Tortellà, un poble de colleraires, músics i contrabandistes. Els nanos del poble apreníem música amb el primer mètode de solfeig. A Tortellà tothom es dedicava al contraban: el metge, l'apotecari, l'alcalde...

—La seva família també?

—Tots n'hem fet, poc o molt. Entre altres coses, jo havia passat motocicletes per al representant del bisbe de Girona. La primera vegada que vaig fer contraban va ser als onze anys. El pare coneixia gent de l'altra banda de la frontera a la qual enviava cada any un grup de persones que volien anar-se a guanyar unes pessetes a la verema. A través d'aquesta gent, vam tenir l'oportunitat d'aconse-

guir per catorze duros una bicicleta que en valia vint-i-un. La vam anar a buscar amb el pare a Sant Llorenç de Cerdans. El pare va avisar els carrabiners del lloc i ens van deixar passar com aquell qui res. Al cap d'uns dies vaig veure que els carrabiners venien a dinar a casa... La gent del país sempre ens hem estimat molt, des d'una banda de la frontera a l'altra: avui t'ajudo jo, demà m'ajudaràs tu. Quan els d'allà es trobaven en un atzucac a França, venien cap a Tortellà. Quan va arribar la dictadura de Primo de Rivera, el meu avi patern va fugir a un mas de Sant Llorenç de Cerdans. L'avi era francmaçó i criava conills. El poble es dividia llavors entre carlins i gent d'esquerres. Ell era d'esquerres. Va ser l'enllaç de Francesc Macià entre Prats de Molló i Besalú, el 1926, quan hi va haver el complot de Prats de Molló. Recordo que molts dimarts, quan no hi havia escola, jo l'acompanyava a Besalú amb el burro. La mare era una gran cuinera i del 1930 al 1939 va dur una petita fonda a Tortellà, que es deia La Garrotxa. El pare era mestre d'obres. Tenia una dotzena de treballadors pel seu compte i volia que jo seguís el seu ofici. Però sempre he tingut vertigen i quan m'enfilava a les bastides m'ho passava

Llorenç Torrent i Verbon va néixer el 8 de setembre del 1918 a Tortellà (la Garrotxa). Sastre de professió, va participar en la guerra espanyola dins l'exèrcit republicà. Durant la Segona Guerra Mundial va estar involucrat en les xarxes que ajudavem a passar la frontera els perseguits per les forces alemanyes per dur-los al nord d'Àfrica.

Autor d'una obra literària que combina la investigació documental amb els fets històrics i les experiències viscudes de primera mà, Llorenç Torrent ha escrit *El garivà*, *El mas de Serriés*, *Terres ubèrrimes*, *Viarany del destí*, *Tast de frontera*, *Relats de frontera* i *Cercant la llibertat*. El doctor Josep Maria Vilaseca ha estudiat amb lucidesa la dedicació de Llorenç Torrent a reconstruir literàriament els episodis més significatius de la seva dilatada existència.

Entusiasta divulgador de la sardana, Llorenç Torrent és un dels pocs coneixedors profunds de l'estil garrotxí de ballar sardanes, que ha ensenyat a més de sis-cents deixebles. Ha estat fundador del Foment de la Sardana de Ceret i organitzador dels concursos internacionals de colles sardanistes de la capital del Vallespir. Entre altres distincions, Llorenç Torrent ha rebut la Medalla al Mèrit Sardanista (1966), la Rosa d'Or del Floricel d'Anglès (1967), el premi Modest Sabaté (1990) i la Medalla de la Vila de Perpinyà (1990), pel seu treball a favor del folklore català.

molt malament. M'hauria agradat estudiar. Potser hauria volgut ser mestre d'escola. Però la meua família era humil i no hauria pogut mantenir-me, si hagués estudiat. Els estudis llavors eren reservats als fills de casa bona. En aquell temps era impensable que els nascuts en un poble petit com el meu poguessin obtenir cap mena de beca. Com que no podia estudiar, doncs, jo volia fer un ofici ple de quietud.

—De quietud? Però la seva vida sempre ha estat molt moguda...

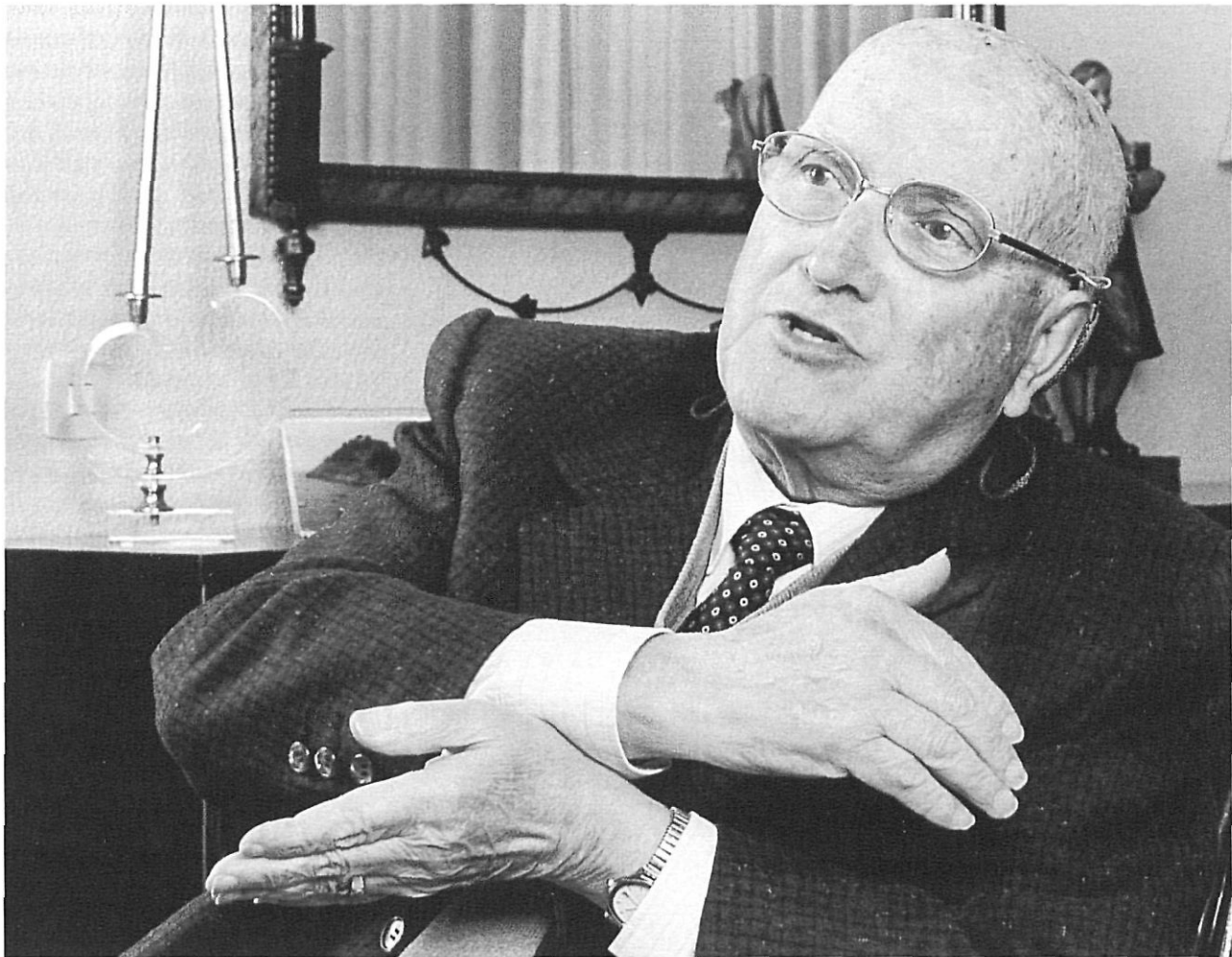
—És veritat. Sempre he estat molt mogut. Amb tot, però, tenia ganes de formar-me en un ofici tranquil. Dubtava entre ser cuiner, com la mare, i ser sastre. El maig del 1931, als dotze anys,

“

Vaig ser ferit greument al front de Terol, i el doctor Trueta em va operar a Girona del genoll i la cuixa

”

me'n vaig anar a Vic a treballar d'aprenent a la sastreria Pujol. Era una sastreria de molt de nom i arribàvem a fer catorze vestits per setmana. Hi vaig aprendre l'ofici de la mà de l'amo, que era un gran artista i a la vegada un pobre desgraciat, perquè tots els diners que guanyava els perdia jugant. Allò era un desgavell. Al final, tot i que encara era una criatura, em vaig fer càrrec de portar la sastreria, perquè aquell home ens hauria arruïnat a tots. Me'n vaig acabar cansant i vaig tornar a casa el maig del 1934. Duia un abric, un barret i un mocador de farcell. Semblava un gitano. Només em faltava la tartana.

-Va haver de tornar a buscar feina...

-Vaig agafar la bicicleta i me'n vaig anar a Figueres a oferir-me a les sastreries. Quan vaig anar a can Gou, vaig trobar-hi dos viatjants de Sabadell que em coneixien de la sastreria de Vic. Van recomanar-me a la gent de can Gou i em va sortir feina. Però en tornar a Tortellà el sastre de Vilallonga

de Ter, que era l'alcalde del poble, es va fixar que jo era un jove elegantot i em va proposar que anés a treballar amb ell. Li vaig dir que en tot cas parlés amb els de can Gou de Figueres,

“

Entre 1942 i 1943,
vaig fer d'enllaç
d'una xarxa de passatge
entre Llanars i Ogassa

”

perquè ja m'hi havia compromès. Vaig anar a Vilallonga de Ter i hi vaig conèixer la meua dona, la Josepa Giralt, que va morir ara fa uns tres anys... Vilallonga era llavors un poble molt endarrerit. Semblava que encara fos a l'època medieval: no tenia ni aigua ni electricitat. El sastre de Vilallonga era un desastre i cada vestit que fèiem ens el portaven l'endemà perquè el reparéssim. Me'n vaig cansar i el novembre del 1934 vaig entrar a la prestigiosa sastreria Barbosa i Costa, del passeig de Gràcia de Barcelona. M'hi vaig estar fins que el juny del 1937 vaig ser mobilitzat per anar a fer material de guerra a Olot. Malgrat el meu caràcter antimilitarista, al cap d'un temps, l'octubre del 1937, em van enviar a Castalgo, prop de Terol, on em va ferir greument l'esclat d'un obús, el 10 de febrer del 1938. El doctor Josep Trueta em va operar a Girona del genoll i la cuixa drets.

—I es va poder recuperar...

—Sí... Fins al punt que el febrer del 1942, amb el meu pare, vaig començar a fer d'enllaç de la xarxa de passatge entre Llanars i Ogassa. Vam fer-ho fins al 1943, en la més absoluta clandestinitat i sense cobrar mai, tot i que érem ben pobres. Només sabíem que fèiem feina per als serveis secrets dels resistents francesos. No coneixíem l'organització de la qual formàvem part ni els nostres superiors més immediats. Ara, amb perspectiva, es pot comprovar que el Ripollès va ser un espai primordial per a les documentacions que sortien del nord d'Àfrica donant ordres als resistents francesos. Amb els anys, mogut per la meua curiositat innata, he volgut conèixer les persones que organitzaven a l'ombra aquella xarxa. Sempre he estat polititzat, des de ben jove. En dóna fe el fet que em van rebutjar tres vegades el passaport per no ser addicte

“

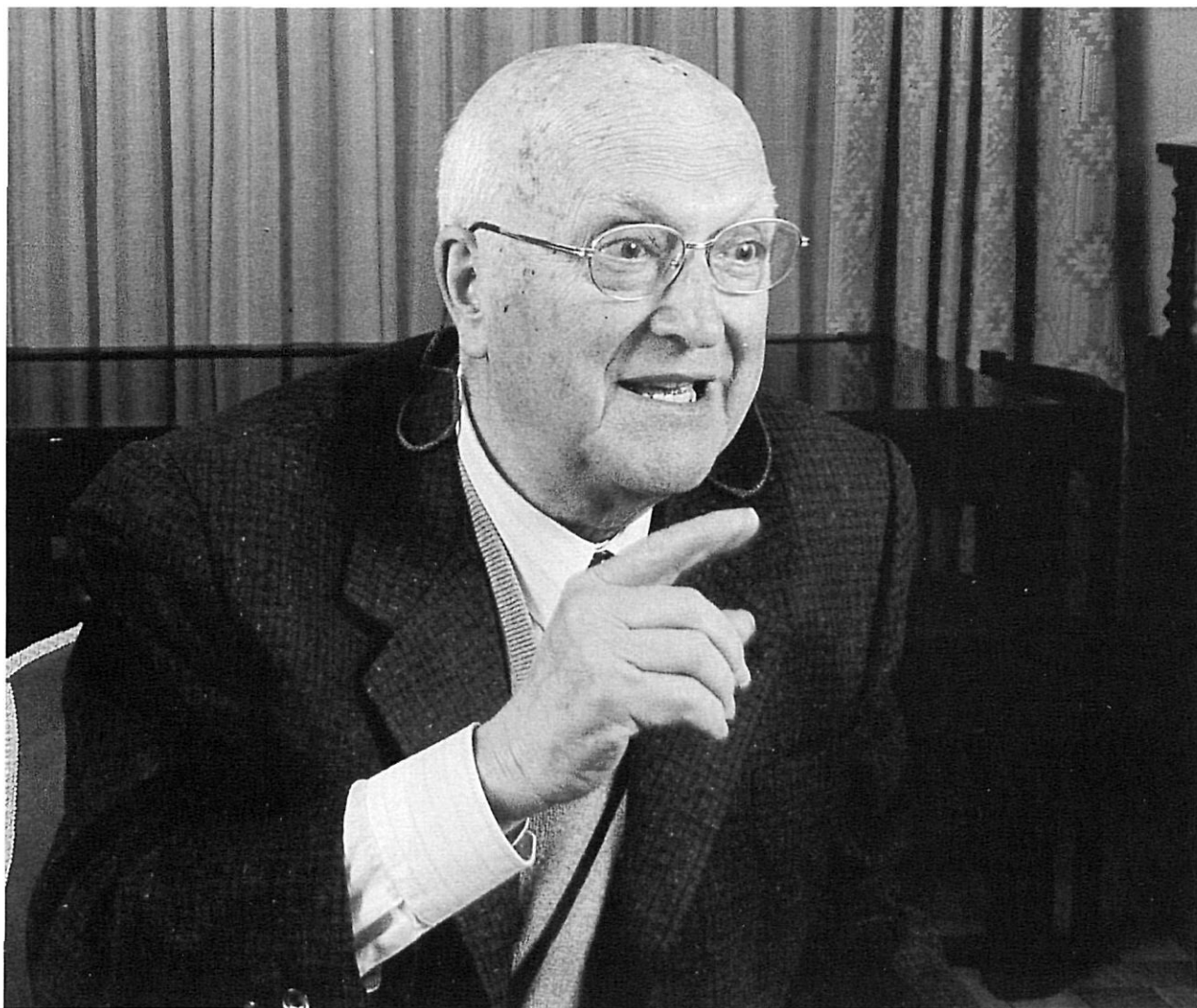
Vaig ajudar a passar
molts fugitius
dels nazis
camí de Casablanca;
entre ells,
el fill de Sigmund Freud

”

al Movimiento Nacional. Anava contra Franco i em tenien fixtat. Vaig estar un mes i mig en un camp de concentració, passant-les putes amb nou ferides, i el 1949 vaig arribar a anar a la presó, tot i que només hi vaig estar tres dies. Al Govern Civil de Girona ja tenien notícia de moltes de les meves correrries clandestines. Sempre he tingut un tarannà democràtic i liberal. Em devia influir en aquest aspecte la professora particular que m'ensenyava francès quan de petit passava unes setmanes de l'estiu a l'Alt Vallespir. Molts anys més tard vaig descobrir que aquesta dona també era familiar d'una altra persona que havia pres part en el complot de Prats de Molló.

—No li feia por formar part de la xarxa de passatge?

—T'hi acostumes i ho acabes fent com aquell que va a prendre un cafè. Una dona de Setcases em portava a Llanars gent que fugia dels nazis per no

haver d'anar a fer treballs forçats a Alemanya. Jo anava a recollir aquella gent amb un burro cada dimarts a les sis del matí o a quarts de cinc, si era l'estiu. Els duia fins a Ogassa, on el pare era l'encarregat de les mines de carbó, que havia dissenyat i començat a explotar el meu avi matern. No hi havia vigilància, perquè aquí s'havia venut tothom. Aquella gent acabava arribant a la delegació a Barcelona de la Creu Roja francesa, al carrer de Muntaner, des d'on els enviaven cap a Ontinyent i Màlaga, per traslladar-los amb barco cap a Casablanca, on hi havia el camp de depuració. Vaig passar molta gent. Entre altres, un fill de Sigmund Freud, el creador de la psicologia moderna. Sobretot, vaig passar moltes famílies de militars. Les dones eren comprometedores i gairebé no en vaig passar mai cap. Quan vaig patir més després de la guerra va ser quan vaig haver de tenir tractes amb militars i capellans. Els meus llibres, que mai no hauria escrit si no m'hi hagués animat l'amic Llorenç Birba, tracten sobre aquests aspectes.

—Com és que es va acabar establint a Ceret?

—Després d'una temporada a Banyoles, on em van declarar el pacte de la fam i em van deixar psicològicament desfet, me'n vaig anar a treballar el setembre del 1952 als Baixos Alps, on em vaig treure un sou fabulós treballant de patronista. Durant l'etapa de Banyoles, per guanyar-me la vida, enviava vestits a Sant Llorenç de Cerdans i canviava els

“

Al cafè principal de Ceret, vaig veure com Picasso pintava, amb quatre gargots, el famós colom de la Pau

”

francs que me'n pagaven per mercaderia. Després de l'estada als Baixos Alps, me'n vaig anar a viure el 1956 a Ceret, perquè les autoritats em van ajudar a obrir-hi una sastreria. Encara hi visc. Em vaig anar convertint en un sastre ortopèdic, perquè els joves ja no porten vestits... A Ceret, vaig fundar el Foment de la Sardana de Ceret, hi vaig iniciar els concursos internacionals de colles sardanistes i hi vaig ensenyar sardanes

durant disset anys. Hi he conegut personalitats de tota mena, com el pintor Picasso. Recordo que un dia de setembre, al cafè principal de Ceret, va pintar davant meu, amb quatre gargots ràpids, el famós quadre del colom de la pau. Era una persona amb molta energia. Quan el vaig conèixer, em va dir que sobretot procurés ser una persona com cal.

Xevi Planas